

1 Economia și perspectiva sa asupra realității

A. Ce este economia?

Termenul *economie* este folosit cu înțelesuri diferite.

Să luăm câteva exemple:

Economia ne învață că trebuie să ne comportăm rațional.

Economia României a crescut cu 4,1% în anul 2005.

A face economii este o atitudine înțeleaptă și prudentă.

În fiecare enunț menționat mai sus, prin *economie* se înțelege altceva. În prima propoziție, acest termen are sensul de știință sau de disciplină de învățământ. În a doua propoziție, prin *economie* se înțelege economia reală, activitatea economică efectivă, iar în a treia are sens de economisire a unor resurse (bani, alimente, energie, materii prime etc.).

În acest manual, termenul **economie** este folosit, de regulă, cu înțelesul de:

1. Știință economică. În acest sens, economia este știința care studiază comportamentul oamenilor în activitățile de producție, de schimb și de consum de bunuri și servicii. Ori de câte ori veți întâlni în manual termenul *economie* fără alte precizări, acesta se va referi la știința economică.

2. Economie reală. În acest sens, economia este un ansamblu de instituții și activități de producție, de schimb și de consum de bunuri și servicii. Ori de câte ori veți întâlni în manual termenul *economie* însoțit de specificații ca: economia națională, economia României, economia mondială, economia central-europeană etc., acesta se va referi la economia reală.

Pe scurt, economia ca știință are drept obiect de studiu economia reală, adică activitatea desfășurată în întreprinderi (industriale, agricole, comerciale etc.).

B. De ce ne este utilă economia?

Economia ne este utilă pentru a afla cum putem produce bunuri cât mai multe și cât mai folositoare, cum putem să ne satisfacem cât mai bine nevoile de consum. Economia este deci o știință cu *utilitate practică*.

Dar, pentru a putea ști cum să realizăm activitățile economice, trebuie mai întâi să le înțelegem, să le analizăm mecanismele, să le descoperim legitățile și regulile de funcționare. Economia este și rămâne o disciplină teoretică și, în această calitate, principala sa funcție este aceea de a *explica* fapte și fenomene legate de producția, de schimbul și de consumul de bunuri și servicii.

B1. Importanța economiei pentru viața practică

Economia este prezentă în viața noastră de fiecare zi.

Presa publică zilnic informații economice, de exemplu: dobânzile practicate de bănci, cursul de schimb al monedei naționale în raport cu principalele valute, cereri și oferte de locuri de muncă etc. Totodată, presa aduce în discuție probleme controversate privind nivelul prețurilor și al veniturilor, concurența dintre producători, relațiile de muncă, combaterea șomajului ori a inflației etc.

Oamenii politici știu că situația economică existentă le poate influența în mod hotărâtor cariera, că succesul lor depinde de soluțiile pe care le propun pentru rezolvarea unor probleme precum șomajul, inflația, creșterea economică sau a nivelului de trai.

Indivizii îndeplinesc diferite roluri economice în societate. Ei sunt producători, consumatori, patroni, salariați, deponenți etc. Noțiunile și informațiile economice le sunt tuturor extrem de utile. Astfel:

— producătorii au nevoie de informații economice pentru a putea adopta decizii în activitatea pe care o desfășoară; un producător informat va putea achiziționa utilaje și materii prime la cele mai convenabile prețuri sau va putea anticipa cerințele pieței;

— consumatorii au nevoie de același tip de informații pentru a se decide asupra produselor pe care le vor cumpăra; un cumpărător avizat va putea opta între a cumpăra un televizor în rate sau a-l achita integral, între a plăti în numerar sau cu cartea de credit;

— persoanele care au pregătire economică înțeleg de ce scade puterea de cumpărare și știu cum să acționeze în condiții de inflație; de asemenea, se orientează mai bine din punct de vedere profesional, optând pentru slujbe mai puțin afectate de șomaj.

B2. Importanța economiei ca știință

Principala funcție a economiei este să explice fapte și fenomene legate de producția, de schimbul și de consumul de bunuri și servicii. În acest scop, aceasta studiază comportamentul organizațiilor și al oamenilor implicați în activitățile economice, precum și motivele care îi determină să desfășoare aceste activități.

„Părintele” economiei este considerat economistul Adam Smith (1723-1790), autorul lucrării „Avuția națiunilor”. El a studiat piața și mecanismele sale și a susținut că aceasta trebuie lăsată să funcționeze liber. Adam Smith a fost cel mai de seamă reprezentant al școlii clasice de economie.

Economia formulează legi și principii care sunt folosite nu numai pentru a explica, ci și pentru a prognoza producerea unor fapte și fenomene economice și pentru a influența desfășurarea lor. Înțelegerea și anticiparea unor fenomene, precum șomajul, inflația sau criza economică, reprezintă premisele adoptării acelor măsuri care pot limita și atenua consecințele negative ale acestora, contribuind chiar la depășirea lor.

Economia, ca știință, îndeplinește trei funcții:

- explică fapte și fenomene economice: de exemplu, formarea prețurilor;
- prognozează producerea unor fapte și fenomene economice: de exemplu, creșterea consumului atunci când cresc veniturile;
- propune căi de influențare a modului în care se desfășoară faptele și fenomenele economice: de exemplu, căi de reducere a costului.

Economia explică activitatea desfășurată atât la nivel microeconomic, cât și macroeconomic.

- La **nivelul microeconomic**, este studiată activitatea firmelor și comportamentul indivizilor în calitate de producători sau de consumatori. Conceptele microeconomice fundamentale sunt: prețul, venitul, cheltuielile de producție, cererea, oferta, concurența etc.

- La **nivelul macroeconomic**, este studiată economia reală ca întreg, ca ansamblu. Conceptele macroeconomice fundamentale sunt: *gradul de ocupare* a forței de muncă, *produsul intern brut* — PIB, *venitul național*, *cererea totală (agregată)*, *nivelul prețurilor*, *cheltuielile globale* etc.

C. Perspectiva economiei asupra realității

Economia atrage atenția asupra faptului că oamenii trăiesc sub imperiul unor constrângeri: raritatea mijloacelor de satisfacere a trebuințelor, care îi obligă să acționeze rațional, eficient.

Noțiunea de raritate exprimă faptul că oamenii nu pot avea toate bunurile și serviciile pe care le doresc.

Existența oamenilor depinde de bunurile și de serviciile produse pentru a fi consumate și, în ultimă instanță, de resursele materiale și umane care pot fi utilizate în activitățile economice. Dar, resursele se găsesc în cantități limitate. De aceea, bunurile și serviciile sunt produse în cantități limitate, care se dovedesc insuficiente în raport cu trebuințele și dorințele oamenilor.

Raritatea resurselor ne obligă la discernământ și la un comportament economic rațional.

Oamenii trebuie să aleagă unele bunuri și servicii și să renunțe la altele.

Ei trebuie să decidă ce întrebuițare vor da resurselor, ce bunuri și servicii vor produce, deci ce trebuințe vor fi satisfăcute. Resursele fiind limitate, opțiunea pentru anumite bunuri și servicii va însemna, implicit, renunțarea la altele, deoarece întrebuițarea resurselor într-un anumit mod elimină posibilitatea utilizării lor în orice alt mod.

Cea mai bună alternativă la care se renunță atunci când se optează pentru o anumită întrebuițare a resurselor reprezintă **costul de oportunitate** al deciziei adoptate. Deoarece orice alegere are un cost, oamenii trebuie să opteze rațional, cântărind avantajele și dezavantajele, beneficiile și costurile.

O alegere este rațională dacă, de pe urma sa, se obțin beneficii mai mari decât costurile pe care le implică.

Conceptele-cheie ale lecției:

- economie
- raritate
- cost de oportunitate
- microeconomie
- macroeconomie

Sarcini de lucru

1. Sunteți de acord cu următoarele afirmații? Justificați răspunsul!

- Economia este o știință cu utilitate practică, nu și teoretică.
- Înțelegerea și anticiparea unor fenomene precum șomajul, inflația sau crizele economice reprezintă premisele adoptării acelor măsuri care pot limita și atenua consecințele negative ale acestora.
- Oamenii trebuie să aleagă unele bunuri și servicii și să renunțe la altele.
- Bunurile și serviciile sunt produse în cantități limitate, care se dovedesc insuficiente în raport cu trebuințele și dorințele oamenilor.

2. Identificați enunțurile care exprimă realități microeconomice, respectiv pe cele care exprimă realități macroeconomice:

- În luna aprilie, Banca Românească a redus dobânda la creditul pentru achiziționarea de locuințe de la 8,9% la 7,25%.
- Inundațiile din Banat, din vara anului 2005, au distrus culturile de grâu, fapt care a determinat creșterea prețului grâului.
- Volumul investițiilor străine directe în economia românească s-a ridicat, în 2005, la un total de 5,2 miliarde de euro.
- Compania Națională a Huilei Petroșani a disponibilizat, în luna martie a anului 2005, 512 angajați, alți 223 urmând a fi concediați în aprilie.
- În perioada 2001-2005, exporturile românești au crescut cu 75%, de la 12 722 milioane de euro la 22 255 milioane de euro.
- În martie 2006, rata inflației a fost de 0,21%.
- Primăria municipiului Satu Mare a comandat elaborarea Planului urbanistic general firmei Planwerk Cluj, în baza unui contract în valoare de 185 734 lei.

3. Care este costul de oportunitate plătit în fiecare dintre următoarele situații?

- Maria a economisit 50 de lei. I-ar plăcea foarte mult să-și cumpere o pereche de pantofi, dar sora ei, Raluca, are nevoie de un dicționar enciclopedic și a rugat-o să-i împrumute banii necesari. Maria a acceptat.
- Părinții i-au cerut Doinei să se gândească și să aleagă, din timp, ce cadou i-ar plăcea să primească de ziua ei: un CD-player sau o vacanță la munte. I-au spus că nu își pot permite să i le ofere pe amândouă. Doina a ales CD-playerul.
- Anul acesta, Adrian va susține examenul de bacalaureat. El se gândește că va trebui să renunțe la antrenamentele zilnice de baschet și la duminicile petrecute cu prietenii, pentru a avea mai mult timp de studiu. Cel mai mult regretă antrenamentele.

4. Comentați următoarele afirmații:

- Nimic nu este gratuit. Totul se plătește.*
 - Nu putem obține toate lucrurile de care avem nevoie sau pe care le dorim.*
- Identificați conceptele-cheie la care se referă cele două enunțuri.

Capitolul I. Introducere în economie	3
1. Economia și perspectiva sa asupra realității	4
Capitolul II. Consumatorul și comportamentul său rațional	9
1. Nevoi și resurse.	10
2. Consumatorul și comportamentul său (costul de oportunitate, utilitatea economică).	14
3. Cererea.	22
Sinteză recapitulativă	29
Evaluare	30
Capitolul III. Producătorul/întreprinzătorul și comportamentul său rațional	31
1. Proprietatea și libera inițiativă	32
2. Factorii de producție și combinarea acestora. Eficiența economică și productivitatea	38
3. Costul și profitul	45
4. Oferta	54
Sinteză recapitulativă	59
Evaluare	60
Capitolul IV. Piața — întâlnire a agenților economici	61
1. Relația cerere-ofertă-preț în economia de piață	62
2. Mecanismul concurențial.	67
3. Forme ale pieței	75
A. Piața monetară și banii.	75
B. Piața capitalurilor	82
C. Piața muncii și salariul	86
D. <i>*Piața mondială. *Piața valutară</i>	93
Sinteză recapitulativă	98
Evaluare	99
4. <i>*Echilibre și dezechilibre economice</i>	100
5. <i>*Creștere și dezvoltare economică. *Fluctuații ale activității economice</i>	123
6. <i>*Rolul statului în economia de piață</i>	131
Capitolul V. Economia deschisă	137
1. <i>*Globalizarea</i>	138
2. Uniunea Europeană — mecanisme de integrare economică	140
Sinteză recapitulativă	142
Evaluare	143